

ФЕНОМЕН ДОВІРИ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Рущенко І.П.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

В грудні 2015 – лютому 2016 рр. за програмою діяльності Української миротворчої школи (УМШ) відбулося масштабне опитування у східних та південних регіонах України: Донецька, Луганська, Запорізька, Херсонська, Одеська області (N=1800), що здійснювалося за квотним відбором респондентів у визначених міських агломераціях. Застосовувався метод індивідуальних інтерв'ю з використанням формалізованого опитувальника. Нижче наводяться деякі якісні висновки на основі опрацювання отриманої соціальної статистики.

2014 р. відбулася потужна руйнація старих основ, на яких трималася взаємна довіра та будувався соціальний капітал. В останні роки і місяці криза довіри в українському соціумі поглибилася. У переважній більшості люди продовжують довіряти членам сімейного кола, одночасно посилилася недовіра до офіційних інститутів (центральні і місцеві органи влади, органи правопорядку), навіть, церков не викликає великої довіри. На цьому тлі постали нові об'єкти довіри – армія та волонтери, хоча ставлення до них є диференційованим у різних соціальних групах. Найвищий рівень довіри до цих інституцій мають етнічні українці, молоді та успішні люди. Саме ці категорії найбільше зацікавлені в українській перемозі і намагаються не словами, а ділом допомагати фронту. Максимальний індекс довіри до волонтерів та армії демонструють переселенці, що є вираженням екзистенційного потягу до суб'єктів, які можуть гарантувати захист та спасіння. Головним об'єктом розбіжностей у довірі поміж етнічними українцями та етнічними руськими є російське телебачення. Етнічні руські помітно вище довіряють московським програмам. Руські також мають трохи більшу довіру до Інтернету (еквівалент російського ТБ?) та до церкви (Московський Патріархат). Хоча різниця тут не є принциповою. Важливим є те, що структура довіри двох етнічних груп не розходиться діаметрально. Вирізняється і позиція біднішої верстви: в цьому колі рівні довіри до армії та волонтерів є мінімальними. Отже, не випадковим є той факт, що військові РФ, передусім, використовує в своїх цілях бідніші, маргінальні й люмпенські прошарки місцевого населення; саме останні у 2014 р. радісно відгукнулися на гасла «руської весни», вбачаючи в них гарну пропозицію поправити матеріальний стан, не докладаючи особистих зусиль.

Схід та Південь є мультиетнічними регіонами. Дослідження свідчить, етнічні групи, що мають локацію в Україні, сприймаються масовою свідомістю менш тривожно. Найбільші індекси соціальної дистанції існують стосовно тих етнічних або національних груп, які є віддаленими у просторі. У масі мешканців найменшою довірою користуються німці, американці, китайці і, за старою традицією, – роми.